

DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2025\(140\)07](https://doi.org/10.31617/3.2025(140)07)
УДК 342.95:339.137.2

ПОЛІКАРПОВ Антон

<https://orcid.org/0009-0007-0589-4831>

аспірант кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права
Державного торговельно-економічного
університету

вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
a.polikarpov@knute.edu.ua

POLIKARPOV Anton

<https://orcid.org/0009-0007-0589-4831>

Postgraduate Student
at the Department of International,
Civil and Commercial Law
State University of Trade and Economics

19, Kyoto St., Kyiv, 02156, Ukraine
a.polikarpov@knute.edu.ua

FRAND В СИСТЕМІ ПОДОЛАННЯ НЕДОБРОСОВІСНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Досліджено ризики та зловживання, пов'язані з ліцензуванням патентів, необхідних для реалізації стандартів (SEP) на умовах справедливості, розумності та недискримінації (FRAND). Основну увагу приділено аналізу таких практик, як patent hold-up (зловживання виключним правом власника SEP), patent ambush (приховане патентування зі спробою отримати вигоди після стандартизації), накопичення роялті (royalty stacking) та hold-out (відмова ліцензіата укласти угоду). Проаналізовано судову та регуляторну практику ЄС, США та показано, що недотримання FRAND-зобов'язань призводить до монополізації ринків, перешкоджає впровадженню інновацій і створює бар'єри для добросовісної конкуренції. Доведено, що ефективне застосування механізму FRAND є ключовим інструментом протидії зловживанням власників SEP. Особливий акцент зроблено на українському контексті: констатовано відсутність спеціального регулювання SEP/FRAND, що створює потенційні ризики для розвитку телекомунікаційного та технологічного секторів. Запропоновано напрями вдосконалення законодавства з урахуванням зарубіжного досвіду. Гіпотеза дослідження полягає в тому, що належна імплементація FRAND-зобов'язань є необхідною умовою зменшення антиконкурентних ризиків. Методологія дослідження базується на формально-юридичному, порівняльно-правовому й аналітичному методах, із використанням судової практики, політик регуляторів та доктринальних джерел.

Ключові слова: FRAND, SEP, антимонопольні зловживання, конкуренція, патентні права.

FRAND IN THE SYSTEM OF OVERCOMING UNFAIR COMPETITION

The risks and abuses related to licensing standard-essential patents (SEPs) on fair, reasonable, and non-discriminatory (FRAND) terms have been studied. The main focus is on analyzing practices such as patent hold-up (abuse of the exclusive right of the SEP holder), patent ambush (concealed patenting with an attempt of gaining benefits after standardization), royalty stacking, and hold-out (the refusal of a licensee to conclude an agreement). The judicial and regulatory practices of the EU and the USA have been analyzed, showing that non-compliance with FRAND commitments leads to market monopolization, hinders the implementation of innovations, and creates barriers to fair competition. It has been proven that effective application of the FRAND mechanism is a key tool in countering the abuses of SEP holders. A special emphasis is placed on the Ukrainian context: it is noted that there is a lack of specific regulation of SEP/FRAND, which creates potential risks for the development of the telecommunications and technology sectors. The directions for improving legislation taking into account foreign experience have been proposed. The research hypothesis is that proper implementation of FRAND commitments is a necessary condition for reducing anticompetitive risks. The research methodology is based on formal-legal, comparative-legal, and analytical methods, using case law, regulator's policies, and doctrinal sources.

Keywords: FRAND, SEP, antitrust abuses, competition, patent rights.

JEL Classification: K21, L40, O34.

Вступ

У сучасній цифровій економіці стандарти відіграють ключову роль, проте використання запатентованих технологій у технічних стандартах

Copyright © 2025. Автор(и). Це стаття відкритого доступу, яка розповсюджується на умовах ліцензії [Creative Commons Attribution License 4.0 \(CC-BY\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/) Міжнародна ліцензія

породжує конфлікт між патентними правами та конкуренцією на відповідному ринку. Власники патентів, необхідних для реалізації стандартів (*SEP*), отримують ринкову владу, адже без ліцензування таких патентів неможлива реалізація самого стандарту виробниками продукції. Щоб запобігти зловживанню, організації зі стандартизації (*SDO*) вимагають від учасників декларувати готовність ліцензувати свої *SEP* на принципах *FRAND*, тобто на умовах справедливості, розумності та недискримінації. Такі *FRAND*-зобов'язання покликані одночасно заохотити внесення найкращих запатентованих технологій у стандарти і забезпечити доступність стандартів для всіх учасників ринку. Відповідно, недотримання власниками *SEP* цих зобов'язань може мати антиконкурентні наслідки. Проте, попри наявність *FRAND*-декларацій про готовність ліцензувати на умовах *FRAND*, які подаються власниками патентів до *SDO*, у практиці виникли численні спори щодо умов ліцензування, що виявило нові ризики для конкуренції та інновацій.

Актуальність дослідження зумовлена потребою збалансувати інтереси власників *SEP* та виробників продукції, що використовують стандарти. У своїх публікаціях зарубіжні автори (*Lemley & Shapiro, 2007*) окреслили проблему зловживань у сфері *SEP* та запропонували шляхи її вирішення через договірні зобов'язання, зокрема *FRAND*. Водночас інші дослідники (*Gupta et al., 2019; Epstein, 2017*) звернули увагу на протилежну проблему *hold-out*, коли недобросовісні ліцензіати ухиляються від укладення угод, знаючи про обмежені засоби захисту патентовласника.

Гіпотеза дослідження полягає в тому, що належне виконання *FRAND*-зобов'язань мінімізує обидва типи антиконкурентних практик, як зловживання домінуванням з боку *SEP*-власників, так і недобросовісну відмову ліцензіатів.

Метою статті є перевірка гіпотези про те, що належне виконання *FRAND*-зобов'язань мінімізує як ризики зловживань з боку власників *SEP*, так і недобросовісну поведінку з боку ліцензіатів, а також вироблення висновків і пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання цієї сфери з урахуванням досвіду ЄС та США. Для досягнення цієї мети ставляться такі завдання: (1) виявити ключові форми антиконкурентних ризиків, пов'язаних із *SEP* (зокрема *patent hold-up, patent ambush, royalty stacking, hold-out*); (2) здійснити аналіз судової та регуляторної практики Європейського Союзу і Сполучених Штатів Америки щодо врегулювання *SEP/FRAND*; (3) охарактеризувати стан українського правового регулювання у цій сфері та визначити напрями його вдосконалення з урахуванням зарубіжного досвіду. Методологічною основою дослідження є формально-юридичний, порівняльно-правовий та аналітичний методи, що застосовуються до судових рішень (у тому числі Суду ЄС і американських федеральних судів), документів Єврокомісії, політик регуляторів США й академічних джерел. Структурно

стаття складається зі вступу, трьох основних розділів та висновків. У першому розділі представлено загальний огляд антиконкурентних ризиків у сфері *SEP* та *FRAND*. Другий аналізує правове регулювання та судову практику щодо зловживань *SEP/FRAND* у ЄС та США (підрозділи 2.1 та 2.2 відповідно). У третьому розділі розглядається поточний стан регулювання цих питань в Україні.

1. Загальний огляд антиконкурентних ризиків у сфері *SEP* та *FRAND*

У науковій літературі та практиці антимонопольних органів сформувалося кілька типових моделей зловживань, що отримали умовні назви "патентне захоплення" (*hold-up*), "патентна засідка" (*ambush*), "накопичення роялті" (*royalty stacking*) та "ухилення від ліцензування" (*hold-out*). Нижче аналізуються їх правова природа, наслідки та судова практика, пов'язана з кожним із цих явищ.

Patent hold-up (патентне захоплення) – явище, що виникає у випадках, коли власник *SEP* після впровадження стандарту прагне використати залежність виробників від обраного технічного рішення з метою нав'язування економічно невиннованих умов.

У такій ситуації власник *SEP*, чия технологія стала невід'ємною частиною стандарту, може погрожувати застосуванням судової заборони на виробництво чи реалізацію продукції, аби змусити контрагентів погодитися на сплату непропорційно високих роялті.

Як зазначалося в судовому рішенні у справі *Qualcomm Inc. / Broadcom Corp.* (2008), при включенні запатентованої технології до стандарту її вартість різко зростає, компанії потрапляють у залежність від стандарту, а правовласник, якщо його дії нічим не обмежені, може вимагати надмірні роялті, тому зобов'язання *FRAND* стають важливим запобіжником від монопольної ренти. Інакше кажучи, без обмеження у вигляді *FRAND*-вимог виробники змушені були б платити дуже завищену винагороду, аби уникнути виключення їх стандартної продукції з ринку. Отже, запобігання *hold-up* було однією з основних цілей впровадження *FRAND*-режиму.

Patent ambush (патентна засідка) – антиконкурентна стратегія, що полягає у навмисному нерозкритті учасником процесу стандартизації відомостей про наявні патенти чи подані заявки до моменту офіційного прийняття стандарту. Внаслідок цього власник патенту отримує можливість, оминувши процедуру накладення *FRAND*-зобов'язань, пред'являти вимоги щодо сплати роялті, які істотно перевищують справедливий рівень, або використовувати право на заборону для блокування доступу конкурентів до стандарту.

Такі дії порушують принципи прозорості та передбачуваності стандартизації, створюють бар'єри для входу на ринок і підривають

конкуренцію. Як зазначає *Abramson* (2011), патентна засідка може кваліфікуватися як зловживання та спричиняти серйозні викривлення на ринку. Щоб запобігти таким практикам, *SDO* вимагають своєчасного розкриття інформації про патенти під час розробки стандарту й покладають на власників ідентифікованих *SEP* обов'язок дотримуватися умов *FRAND*.

Royalty stacking (накопичення роялті) – ризик, який виникає у випадку наявності значної кількості патентів, необхідних для реалізації одного стандарту, що належать різним правовласникам. Кожен із власників *SEP* може вимагати ліцензійні відрахування, які він вважає "справедливими", але в сукупності такі вимоги створюють надмірний фінансовий тягар для виробників і потенційно роблять впровадження стандартної продукції економічно не вигідним.

Як вказують *Lemley and Shapiro* (2007), суть проблеми полягає в тому, що сукупні роялті (*aggregate royalties*) можуть перевищувати межу комерційної доцільності, змушуючи виробника або працювати у збиток, або підвищувати ціни для кінцевих споживачів, що суперечить цілям стандартизації. Зокрема, у справі *FTC / Qualcomm Inc.* (2020) наголошено, що *FRAND*-роялті повинні визначатися з огляду на економічну цінність самого винаходу, а не додану вартість, що виникла через його включення до стандарту.

Водночас у доктрині зберігається дискусія щодо того, чи завжди "накопичення роялті" має фактичний негативний вплив на ринок, чи у деяких випадках воно є радше потенційною загрозою. Незважаючи на це, принцип "сукупної розумності" (*aggregate reasonableness*) поступово набув закріплення у практиці визначення *FRAND*-ставок, забезпечуючи баланс між правами власників *SEP* та інтересами добросовісних ліцензіатів.

Явище *hold-out* (недобросовісна відмова від ліцензування) становить не менш значний ризик для балансу між патентними правами та конкуренцією. Воно виникає, коли користувач стандарту свідомо затягує або уникає укладення ліцензійної угоди, знаючи, що власник *SEP* обмежений у можливості застосувати судову заборону. Така поведінка дає змогу ліцензіатам безоплатно або за заниженими ставками користуватися технологіями, створюючи загрозу недоотримання справедливої винагороди винахідниками та послаблення стимулів до інновацій (*Contreras*, 2015). Зазначене явище також підриває переговорний процес, оскільки потенційні ліцензіати, усвідомлюючи обмеженість інструментів впливу з боку власників *SEP*, вдаються до агресивної тактики з метою домогтися максимально вигідних умов (*Geradin*, 2020). У результаті *FRAND*-система стикається з подвійною проблемою: з одного боку – ризик патентного захоплення, з іншого – можливість недобросовісної відмови від ліцензування, що разом формує нестійкий режим ліцензування, який потребує уважного регуляторного балансування.

2. Правове регулювання та судова практика ЄС і США щодо зловживань *SEP/FRAND*

2.1. Європейський Союз

В ЄС питання зловживання *SEP* набуло розголосу після низки патентних війн між технологічними компаніями. Ключовою подією стало рішення Суду ЄС у справі *Huawei Technologies Co. Ltd / ZTE Corp. and ZTE Deutschland GmbH* (2015), де були встановлені критерії, за яких звернення власника *SEP* за судовою заборорою може кваліфікуватися як зловживання домінуванням (ст. 102 Договору про функціонування Європейського Союзу).

Суд сформулював поетапний алгоритм поведінки для *SEP*-власника і потенційного ліцензіата. По-перше, патентовласник перед поданням позову зобов'язаний попередити порушника, вказавши свій *SEP* і конкретний спосіб порушення, та запропонувати укласти ліцензію на *FRAND*-умовах; якщо ж порушник не виявив готовності отримати таку ліцензію, позов про заборону не вважатиметься зловживанням. По-друге, якщо потенційний ліцензіат висловив готовність укласти угоду, власник *SEP* повинен надати конкретну письмову пропозицію щодо ліцензії (із зазначенням розміру роялті та методики їх обчислення), а далі обов'язок переходить на ліцензіата – він має сумлінно і швидко відреагувати. Якщо ж ліцензіат не відповідає сумлінно, затягує переговори або використовує тактики зволікання, продовжуючи при цьому використання запатентованої технології, то звернення за судовою заборорою з боку *SEP*-власника вже не вважатиметься зловживанням.

Отже, справа *Huawei / ZTE* (2015) встановила умовний привілей від заборони для сумлінного ліцензіата: доки порушник діє добросовісно і дотримується процедурних кроків (відповідає на пропозиції, надає зустрічну *FRAND*-пропозицію, депонує гарантійні платежі тощо), власник *SEP* не повинен отримати судову заборону. Цей підхід був сприйнятий судами країн ЄС. У результаті в Європі склалася система, де можливість отримати заборону залежить від поведінки сторін на переговорах, щоб зменшити ризик *hold-up*, але водночас спонукати ліцензіатів не вдаватися до *hold-out*.

Антимонопольні органи ЄС теж втручалися у ситуації з *SEP*. Єврокомісія у справі *Motorola Mobility Inc. / Apple Inc.* (2014) визнала зловживанням подання позову про судову заборону проти компанії *Apple* з боку *Motorola* після того, як *Apple* висловила готовність прийняти рішення суду щодо роялті рівня *FRAND*.

Хоча штрафу накладено не було, Комісія окреслила важливий принцип: якщо ліцензіат є готовим ("*willing licensee*"), то вимагати його виключення з ринку є непропорційним заходом.

Крім судової практики, у ЄС вироблено і політику на рівні Єврокомісії, зокрема, у 2017 році Єврокомісія прийняла Повідомлення щодо

підходу до *SEP*, наголосивши на потребі "комплексного та збалансованого підходу", щоб винагородити розробників найкращих технологій і водночас забезпечити широкий доступ до стандартів.

У добровільному порядку були рекомендовані заходи: більш прозоре декларування патентів, обмін інформацією про типові ставки роялті, розробка методик оцінки *FRAND*-рівня. Втім, зіткнувшись із тим, що судових спорів не меншало, у 2023 р. Європейська Комісія оприлюднила проєкт спеціального Регламенту ЄС щодо *SEP*. Хоча згодом цей проєкт був офіційно відкликаний, запропонований ним підхід зберігає аналітичну цінність як спроба системно врегулювати проблематику ліцензування *SEP* на умовах *FRAND*.

Зокрема, документ передбачав створення публічного реєстру всіх *SEP*, механізм незалежної перевірки суттєвості патентів для відповідного стандарту, а також, що особливо важливо, запровадження процедури визначення *FRAND*-умов до звернення сторін до суду. Загалом європейський підхід прагне за допомогою права конкуренції та секторального регулювання не допустити зловживань правами *SEP* та забезпечити передбачувані умови ліцензування, що стимулюють і інновації, і конкуренцію на суміжних ринках.

Водночас слід зауважити, що у праві ЄС відсутнє кодифіковане визначення *FRAND*. Його правова природа ґрунтується насамперед на правилах європейських організацій зі стандартизації, передусім *ETSI*, які вимагають від учасників процесу розробки стандартів декларувати готовність ліцензувати свої патенти на умовах справедливості, розумності та недискримінації. Саме ці декларації становлять юридичну основу зобов'язань *FRAND*, на які спираються як Суд ЄС у справі *Huawei v. ZTE* (2015), так і Єврокомісія у своїй практиці. Отже, судові рішення та політичні документи ЄС фактично конкретизують і розвивають зобов'язання, що виникають із політик *SDO*.

2.2. Сполучені Штати Америки

У Сполучених Штатах проблематика зобов'язань *FRAND* традиційно розвивається здебільшого у площині договірного права та патентного судочинства, а не як самостійна сфера антимонопольного регулювання. Декларації *FRAND*, подані власниками патентів до *SDO*, кваліфікуються судами як договори на користь третіх осіб – потенційних ліцензіатів. Саме з цієї позиції американські суди підходять до визначення справедливих і розумних умов ліцензування.

Так, у справі *Microsoft Corp. / Motorola, Inc.* (2015) суд визначив ставку роялті для всього патентного портфеля, що дозволило уникнути ефекту накопичення роялті та зловживання виключними правами.

Одним із визначальних положень американської практики щодо *SEP/FRAND* є допустимість судової заборони на використання технології, охопленої стандартом. У справі *Apple Inc. / Motorola Inc.* (2012) у суді першої інстанції суддя Р. Познер, з огляду на характер *FRAND*-зобов'язання як обіцянки ліцензувати на справедливих умовах, дійшов

висновку, що для власника *SEP* грошова компенсація зазвичай є достатнім засобом захисту, а отже, підстав для судової заборони немає, відповідно, використання заборони як інструменту переговорного тиску на добросовісного ліцензіата суперечить меті *FRAND*.

Надалі в апеляційному провадженні між тими ж сторонами (*Apple Inc. and NeXT Software, Inc. v. Motorola, Inc. and Motorola Mobility, Inc.*, 2014) було винесено рішення, згідно з яким федеральний апеляційний суд відкинув підхід до абсолютної недопустимості заборон щодо *SEP*: він підтвердив, що питання застосування цього засобу забезпечення підлягає індивідуальній оцінці за загальними критеріями справедливого захисту, тоді як саме *FRAND*-зобов'язання істотно ускладнює доведення непоправної шкоди та неадекватності грошових відшкодувань. Отже, у праві США склався каузальний, а не категоричний підхід: судова заборона щодо *SEP* може бути виправданою у випадках недобросовісної відмови від ліцензування або затягування переговорів з боку користувача стандарту, але є переважно недоречною щодо "готового до ліцензії" контрагента. Тобто *FRAND* виступає не як повна процесуальна перешкода для заборони, а як матеріально-правове обґрунтування її доцільності.

Суттєвий вплив на практику мають також позиції урядових органів. У 2013 р. Міністерство юстиції та Патентне відомство США оприлюднили спільну заяву, у якій застерегли від надмірного застосування заборон на імпорту продукції, що реалізує *SEP*, з огляду на ризики для конкуренції та споживачів (*U.S. Department of Justice & U.S. Patent and Trademark Office*, 2013). Такої ж логіки дотримувалася Федеральна торгова комісія (*FTC*) у справі проти *Motorola Mobility LLC and Google Inc.* (2013), уклавши угоду про врегулювання, яка забороняла вимагати заборон проти потенційних ліцензіатів, готових вести переговори. Ці підходи були спрямовані на запобігання явищу патентного захоплення.

Показовою є справа *FTC / Qualcomm Inc.* (2020), де компанію звинуватили у зловживанні монопольним становищем шляхом політики "без ліцензії – без чипів" та нав'язуванні дискримінаційних умов. Хоча апеляційний суд скасував рішення першої інстанції на користь *Qualcomm*, справа засвідчила небезпеку практики відмови ліцензувати *SEP* конкурентам і стала орієнтиром у дискусіях про антимонопольні ризики.

Отже, у США регулювання *SEP/FRAND* не має законодавчого визначення, а його зміст конкретизується переважно у судовій практиці та політиці регуляторів. Американська модель характеризується:

- домінуванням договірного підходу до виконання *FRAND*-зобов'язань;
- обмеженням застосування судових заборон проти добросовісних ліцензіатів;
- втручанням антимонопольних органів у випадках очевидних зловживань чи недобросовісної поведінки.

3. Стан правового регулювання *SEP/FRAND* в Україні

В Україні на сьогодні відсутні спеціальні норми, які б регулювали ліцензування *SEP* чи виконання *FRAND*-зобов'язань, оскільки українська економіка менш залучена до розробки глобальних технологічних стандартів. Проте, у міру інтеграції до світових ринків, українські виробники та оператори зв'язку все частіше стикаються з необхідністю ліцензування зарубіжних *SEP* (наприклад для стандартів *4G/5G*, *Wi-Fi*, аудіо- і відеокодеків тощо). В таких умовах правова невизначеність може створити ризики як для бізнесу (непередбачуваність вимог патентовласників, відсутність механізмів вирішення спорів), так і для споживачів (можливе подорожчання чи затримка впровадження нових технологій через патентні суперечки).

Аналіз чинного законодавства демонструє, що законодавство України у сфері патентування винаходів (Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", 1993) не містить згадки про стандарти чи *SEP*. Механізм примусового ліцензування (ст. 30 Закону) теоретично міг би застосовуватися, якби власник патенту відмовляв у ліцензії, потрібній для використання необхідної технології, але на практиці ця норма ще не випробувана і потребує доведення через суд "важливості" та зловживання патентовласником.

Антимонопольне законодавство (Закон України "Про захист економічної конкуренції", 2001) містить загальну заборону зловживання монопольним становищем, яка теоретично може охоплювати і ситуації з *SEP*. Наприклад, АМКУ міг би розглядати скаргу на власника *SEP*, який відмовляє у ліцензії або висуває дискримінаційні умови, як порушення ч. 2 ст. 13 Закону (обмеження виробництва, технічного розвитку чи створення перешкод іншому підприємству). Прецедентів саме з *SEP* у практиці АМКУ поки не було.

Закон України "Про стандартизацію" (2014) не регулює питань інтелектуальної власності. Національні органи стандартизації (ДП "УкрНДНЦ" та технічні комітети) не мають затвердженої політики щодо патентів у стандартах. Фактично, коли в Україні приймаються національні стандарти шляхом імплементації міжнародних (*ISO/IEC*, *ETSI* тощо), питання патентів залишаються не у фокусі. Це потенційно небезпечна прогалина: якщо міжнародний стандарт містить *SEP*, ліцензування має відбуватися за правилами, встановленими власником патенту за кордоном (найчастіше – *FRAND*). Українські підприємства інколи просто можуть використовувати технологію без ліцензії, що може згодом призвести до позовів іноземних компаній.

Отже, спеціального регулювання *SEP/FRAND* в Україні наразі немає. Це не створювало проблем дотепер, але з урахуванням глобальних трендів Україна має проактивно підійти до цього питання, особливо в контексті гармонізації з правом ЄС. Відсутність правил гри може відлякувати інвесторів у технологічні галузі або призвести до того, що спори будуть вирішуватися за кордоном без урахування інтересів України.

Тому доцільно закріпити в законодавстві основи *FRAND*-принципів, зокрема визначити відмову у ліцензуванні *SEP* чи нав'язування несправедливих умов як можливе зловживання монопольним становищем. Варто розробити рекомендації АМКУ чи Мінекономіки щодо критеріїв справедливості роялті й ознак недобросовісної поведінки як з боку патентовласників, так і ліцензіатів. Корисним кроком стане створення національного реєстру *SEP* для підвищення прозорості та поінформованості ринку, а також впровадження механізмів альтернативного вирішення спорів щодо *FRAND*. Враховуючи євроінтеграційний курс, Україна має орієнтуватися на майбутнє регулювання ЄС у цій сфері, що сприятиме інтеграції підприємств у внутрішній ринок Союзу.

Висновки

Належне впровадження *FRAND*-зобов'язань знижує ризики антиконкурентних зловживань у сфері стандартів. Розглянуті явища *patent hold-up*, *patent ambush*, *royalty stacking* і *hold-out* демонструють, що саме *FRAND* виступає запобіжником проти надмірних претензій патентовласників і водночас обмежує недобросовісну поведінку ліцензіатів.

Отже, покладена в основу дослідження гіпотеза підтверджена: належне виконання *FRAND*-зобов'язань є необхідною умовою зменшення антиконкурентних ризиків як з боку власників *SEP*, так і з боку потенційних ліцензіатів.

Європейський підхід, що ґрунтується на рішенні у справі *Huawei / ZTE*, сформував орієнтир для балансування інтересів, тоді як в США акцент зроблено на договірній природі *FRAND* і судовому визначенні розумних ставок. Незважаючи на відмінності, обидві моделі (ЄС та США) мають спільну мету – забезпечити доступність стандартів без втрати стимулів до інновацій.

FRAND можна визначити як специфічне зобов'язання, що обмежує виключні патентні права задля збереження конкуренції. Його функція полягає в підтриманні рівноваги між винагородою для винахідників і відкритістю стандартів для бізнесу. Таким чином, *FRAND* переводить конкуренцію з площини контролю над патентами у сферу товарів та послуг на ринку, стимулюючи зниження цін і підвищення їхньої якості.

Для України практична цінність результатів дослідження – в необхідності закріплення базових принципів *FRAND* у законодавстві та запровадження прозорих механізмів ліцензування *SEP*. Використання кращих практик ЄС уможливить зменшити правову невизначеність, уникнути зловживань і сприятиме інтеграції у внутрішній ринок ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCE

- Abramson, B. D. (2011). The patent ambush: Misuse or caveat emptor? *IDEA: The Intellectual Property Law Review*, 51(1), 71–124. https://ipmall.info/sites/default/files/hosted_resources/IDEA/idea-vol51-no1-abramson.pdf

Contreras, J. L. (2015). A market reliance theory for FRAND commitments and other patent pledges. *Utah Law Review*, 2015(2), Art. 5. <http://dc.law.utah.edu/ulr/vol2015/iss2/5>

Court of Justice of the European Union (CJEU). (2015). *Huawei Technologies Co. Ltd v ZTE Corp. and ZTE Deutschland GmbH* (Case C-170/13). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62013CJ0170>

Epstein, R. A. (2017). The property rights foundations of antitrust. *Berkeley Technology Law Journal*, 32(4), 1239–1278. https://btjlj.org/data/articles2017/vol32/32_4/Epstein_web.pdf

European Commission. (2014, April 29). Summary of Commission Decision relating to a proceeding under Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union and Article 54 of the EEA Agreement (Case AT.39985 — Motorola — Enforcement of GPRS standard essential patents). *Official Journal of the European Union*, C 349, 6–7. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XC1002\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XC1002(01))

European Commission. (2023). *Proposal for a regulation on standard essential patents* (COM(2023) 232 final). [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754578/EPRS_BRI\(2023\)754578_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/754578/EPRS_BRI(2023)754578_EN.pdf)

European Union. (2012). Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union. *Official Journal of the European Union*, C 326, 47–390. http://data.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/oj

Federal Trade Commission. (2012). *Amicus curiae brief of the Federal Trade Commission in support of neither party, Apple Inc. and NeXT Software, Inc. v. Motorola, Inc. and Motorola Mobility, Inc.*, Nos. 2012-1548, 2012-1549. https://www.ftc.gov/sites/default/files/documents/amicus_briefs/apple-inc.and-next-software-inc.v.motorola-inc.and-motorola-mobility-inc./121205apple-motorolaamicusbrief.pdf

Federal Trade Commission. (2013). *Motorola Mobility LLC and Google Inc., In the matter of* (FTC File No. 121-0120). <https://www.ftc.gov/legal-library/browse/cases-proceedings/1210120-motorola-mobility-llc-google-inc-matter>

Geradin, D. (2020). *SEP licensing after two decades of legal wrangling: Some issues solved, many still to address* (TILEC Discussion Paper No. DP2020-040). Tilburg Law and Economics Center. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3547891

Gupta, I., Devaiah, V. H., & Bhushan, S. (2019). Shifting focus on hold-out in SEP licensing: Perspectives from the EU, USA and India. *Journal of Intellectual Property Law & Practice*, 14(1), 12–17. <https://doi.org/10.1093/jiplp/jpy094>

Lemley, M. A., & Shapiro, C. (2007). Patent holdup and royalty stacking. *Texas Law Review*, (85), 1991–2049. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=923468

U.S. Department of Justice & U.S. Patent and Trademark Office. (2013). *Policy statement on remedies for standards-essential patents subject to voluntary F/RAND commitments*. <https://www.justice.gov/atr/page/file/1118381/dl?inline=>

United States Court of Appeals for the Federal Circuit. (2008). *Qualcomm Inc. v. Broadcom Corp.*, No. 2007-1545. Justia. <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/cafc/07-1545/07-1545-2011-03-27.html>

United States Court of Appeals for the Federal Circuit. (2014). *Apple Inc. and NeXT Software, Inc. v. Motorola, Inc. and Motorola Mobility, Inc.*, Nos. 2012-1548, 2012-1549. <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/cafc/12-1548/12-1548-2014-04-25.html>

United States Court of Appeals for the Ninth Circuit. (2015). *Microsoft Corp. v. Motorola, Inc.*, No. 14-35393. Justia. <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/ca9/14-35393/14-35393-2015-07-30.html>

United States Court of Appeals for the Ninth Circuit. (2020). *FTC v. Qualcomm Inc.*, No. 19-16122, 969 F.3d 974 (9th Cir. 2020). <https://cdn.ca9.uscourts.gov/datastore/opinions/2020/08/11/19-16122.pdf>

United States Court of Appeals for the Ninth Circuit. (2020). *FTC v. Qualcomm Inc.*, No. 19-16122, 969 F.3d 974 (9th Cir. 2020). <https://cdn.ca9.uscourts.gov/datastore/opinions/2020/08/11/19-16122.pdf>

Закон України "Про захист економічної конкуренції" № 2210-III від 11 січня 2001 року (в редакції зі змінами). (2001). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text	Law of Ukraine "On Protection of Economic Competition" No. 2210-III dated January 11, 2001 (as amended). (2001). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text
Закон України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" № 3687-XII від 15 грудня 1993 року (в редакції зі змінами). (1993). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12	Law of Ukraine "On Protection of Rights to Inventions and Utility Models" No. 3687-XII dated December 15, 1993 (as amended). (1993). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12
Закон України "Про стандартизацію" № 1315-VII від 5 червня 2014 року (в редакції зі змінами). (2014). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text	Law of Ukraine "On Standardization" No. 1315-VII dated June 5, 2014 (as amended). (2014). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18#Text

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що не має фінансових чи нефінансових конфліктів інтересів щодо цієї публікації; не має відносин із державними органами, комерційними або некомерційними організаціями, які могли б бути зацікавлені у поданні цієї точки зору. З огляду на те, що автор працює в установі, яка є видавцем журналу, що може зумовити потенційний конфлікт або підозру в упередженості, остаточне рішення про публікацію цієї статті (включно з вибором рецензентів та редакторів) приймалося тими членами редколегії, які не пов'язані з цією установою.

Автор не отримував прямого фінансування для цього дослідження.

Полікарпов, А. (2025). *FRAND* в системі подолання недобросовісної конкуренції. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. Серія. Юридичні науки, 3(140), 76–86. [https://doi.org/10.31617/3.2025\(140\)07](https://doi.org/10.31617/3.2025(140)07)

Надійшла до редакції 18.07.2025.

Прийнято до друку 22.08.2025.

Публікація онлайн 16.09.2025.